

บทความวิจัย

พุทธบูรณาการเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่น ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

BUDDHIST INTEGRATION FOR LOCAL POLITICAL MANAGEMENT CONFLICTS AMONG THE PEOPLE IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

พระมหาพิสุทธิ์ สิทธิเมธี (ภารัง)^{1*}, พระมหาสมัค อติภทฺโท (นาสิน)¹Phramaha Phisut Sitthimethi (Pharang)^{1*}, Phramaha Samack Atibhaddo (Nasin)¹

*Corresponding Author E-mail: samak.nas@mcu.ac.th

Received Junr 5, 2026; Revised July 15, 2026; Accepted July 24, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปและลักษณะของการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่น 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่น และ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณศึกษาจากประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 663,550 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ ได้จำนวน 385 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปและลักษณะของการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นยังมีลักษณะกึ่งพัฒนา โดยหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกหลักในการจัดการปัญหา ขณะที่การมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่ต่อเนื่อง และความโปร่งใสยังส่งผลต่อความไว้วางใจของประชาชน 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทาง

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

สถิติที่ระดับ .01 โดยด้านการเผยแพร่ของสื่อ ($\beta = .485$) มีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือ ความตึงมั่นในอุดมการณ์ ($\beta = .250$) และความรู้ทางการเมือง ($\beta = .212$) สามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 48.60 ขณะที่หลักสารานีธรรม 6 ด้านเมตตาวจีกรรม ($\beta = .375$) และสาธารณโภคี ($\beta = .159$) สามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 20.60 และ 3. การบูรณาการหลักพุทธธรรม พบว่า หลักสารานีธรรม 6 โดยเฉพาะเมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีลสามัญญตา และทวิจฺจุสามัญญตา มีบทบาทสำคัญในการลดความตึงเครียด สร้างความไว้วางใจ ส่งเสริมการรับฟัง และฟื้นฟูความสัมพันธ์ของคนในชุมชน อันนำไปสู่ความสมานฉันท์และการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; การจัดการความขัดแย้ง; การเมืองระดับท้องถิ่น; หลักสารานีธรรม 6

Abstract

This research article aimed to: 1. study the general conditions and characteristics of local political conflict management; 2. examine the factors affecting local political conflict management; and 3. propose the integration of Buddhist principles for local political conflict management in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. A mixed-methods research design was employed. The quantitative study was conducted with 385 samples selected from 663,550 eligible voters in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province using Yamane's formula. Data were collected through questionnaires and analyzed using descriptive statistics and stepwise multiple regression analysis. The qualitative study collected data from 18 key informants through in-depth interviews and analyzed the data using descriptive content analysis.

The findings revealed that: 1. the general conditions and characteristics of local political conflict management remained at a semi-developed level, with government agencies and local administrative organizations serving as the main mechanisms for addressing conflicts, while public participation lacked continuity and transparency continued to affect public trust; 2. the factors affecting political conflict management showed that political awareness significantly influenced local political conflict management at the .01 level. Media dissemination ($\beta = .485$) had the

strongest influence, followed by political ideology commitment ($\beta = .250$) and political knowledge ($\beta = .212$), jointly predicting 48.60 percent of the variance. Meanwhile, among the Six Principles of Cordiality (Saraniyadhamma 6), loving speech ($\beta = .375$) and sharing of benefits ($\beta = .159$) jointly predicted 20.60 percent of the variance; and 3. the integration of Buddhist principles indicated that the Six Principles of Cordiality, particularly loving speech, loving-kindness in thought, sharing of benefits, common morality, and common right view, played significant roles in reducing tension, building trust, encouraging mutual listening, and restoring community relationships, leading to reconciliation and sustainable political conflict management.

Keywords: Buddhist Integration; Conflict Management; Local Politics; Saraniyadhamma 6

บทนำ

การเมืองระดับท้องถิ่นถือเป็นรากฐานที่ขาดไม่ได้ของระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นพื้นที่ที่ประชาชนได้สัมผัสกับอำนาจรัฐโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกผู้นำชุมชน การกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น หรือการเรียกร้องให้ภาครัฐรับผิดชอบต่อผลกระทบของตน การกระจายอำนาจที่เกิดขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และกฎหมายปกครองท้องถิ่นที่ตามมา ได้ขยายบทบาทของประชาชนออกไปอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในแง่สิทธิการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และการตรวจสอบองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (ศักดิ์ฯ พลเข้ม และคณะ, 2564) แต่การขยายตัวของพื้นที่ทางการเมืองนี้เองก็ได้นำมาซึ่งความตึงเครียดในหลายมิติ ทั้งการช่วงชิงอำนาจ ความต่างทางอุดมการณ์ และผลประโยชน์ที่ขัดกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ จนทำให้การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในระดับท้องถิ่นกลายเป็นโจทย์สำคัญที่ทำนายทั้งนักวิชาการและผู้กำหนดนโยบาย (เทพพิทักษ์ ทองเจริญ และคณะ, 2566)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นกรณีที่น่าสนใจเป็นพิเศษ เพราะมีความเป็นเมืองหลายชั้นซ้อนกันอยู่ในพื้นที่เดียว ทั้งในฐานะเมืองมรดกโลก แหล่งอุตสาหกรรมและศูนย์กลางเศรษฐกิจภูมิภาค ความหลากหลายนี้ทำให้การเมืองท้องถิ่นมีความเข้มข้นและซับซ้อนกว่าพื้นที่ทั่วไป ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่ค่อนข้างสูง แต่ความแตกต่างด้านนโยบาย การจัดสรรทรัพยากร และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ก็นำไปสู่

ความขัดแย้งที่ฝังรากลึกอยู่ในความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน หากปล่อยให้ความขัดแย้งเหล่านี้ดำเนินต่อไปโดยไม่มีการรองรับที่เหมาะสม ผลที่ตามมาคือความไม่ไว้วางใจสถาบันการเมือง การหดตัวของการมีส่วนร่วมของประชาชน และความเปราะบางของสังคมท้องถิ่นในระยะยาว (ธวัชชัย สมอเนื้อ, 2564)

ความขัดแย้งทางการเมืองในระดับท้องถิ่นจึงมิได้เป็นเพียงความเห็นต่างระหว่างกลุ่มบุคคล หรือกลุ่มการเมืองเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับโครงสร้างอำนาจ การกระจายทรัพยากร และความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน หากไม่ได้รับการจัดการอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อสถาบันทางการเมืองและกระบวนการประชาธิปไตย (มานิตา หนูสวัสดิ์, 2564) โดยเฉพาะในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายกลุ่ม ความแตกต่างทางอุดมการณ์ผลประโยชน์ และเครือข่ายทางสังคม ทำให้การจัดการความขัดแย้งมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น (กอบชัย เมฆดี และคณะ, 2564) ดังนั้น การพัฒนาแนวทางจัดการความขัดแย้งที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม และวัฒนธรรมของพื้นที่ ตลอดจนการสร้างกระบวนการสื่อสาร และความสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการปรองดอง จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างสันติภาพและเสถียรภาพทางการเมืองในระยะยาว (Lederach, 1977; คงชิต ชินสิริอุจน์ และธนศวงค์ยานนาวา, 2564)

ท่ามกลางความซับซ้อนดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการจัดการความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ในสังคม โดยเฉพาะหลักสาราณียธรรม 6 (ม.มู. 12/492/531-532) ที่ประกอบด้วย เมตตากายกรรม เมตตาจิตกรรม เมตตาโมกกรรม สาธารณโกศล สีสสามัญญตา และทิวาสัมมัญญตา หลักธรรมชุดนี้ไม่ได้เป็นเพียงคำสอนเชิงจริยธรรมที่นามธรรม แต่มีนัยสำคัญต่อการสร้างเงื่อนไขให้ผู้คนที่มีความต่างอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ต้องกดทับ หรือลบล้างความต่างต่างนั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการนำพุทธบูรณาการมาใช้ในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยความหวังว่า องค์ความรู้ที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความไว้วางใจ ความสมานฉันท์ และเสถียรภาพของชุมชนในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและลักษณะของการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 663,550 คน (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มอย่างด้วยสูตรการคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) โดยมีระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Selection) ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรงเป็น จำนวน 18 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1. กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูปหรือคน 2. กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 รูปหรือคน 3. กลุ่มข้าราชการฝ่ายปกครอง จำนวน 4 คน 4. กลุ่มข้าราชการส่วนท้องถิ่น จำนวน 4 คน และ 5. กลุ่มผู้บริหารและนักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 4 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. สภาพทั่วไปและลักษณะของการจัดการความขัดแย้ง 3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้ง และ 4. การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการความขัดแย้ง โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert, 1967) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.80 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่น และแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการความขัดแย้งจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถาม ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และนำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ข้อมูล เชื่อมโยงให้มีความสอดคล้องตามกรอบแนวคิดทฤษฎี หรือตอบปัญหาของการวิจัยให้เหมาะสม พร้อมทั้งนำเสนอแนะข้อมูลเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไป และลักษณะของการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการศึกษาพบว่า การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีลักษณะที่เรียกว่าครึ่ง ๆ กลาง ๆ คือ มีโครงสร้างอยู่แล้วแต่ยังทำงานได้ไม่เต็มที่ ภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกหลักในการประสาน และคลี่คลายความขัดแย้ง แต่มักรอให้ปัญหาเกิดขึ้นก่อนแล้วค่อยเข้าไปจัดการ แทนที่จะป้องกันตั้งแต่ต้น ขณะที่การมีส่วนร่วมของประชาชนแม้จะมามากขึ้น แต่ส่วนใหญ่ก็หยุดอยู่แค่ขั้นรับฟัง โดยไม่มีกลไกที่ชัดเจนว่าเสียงเหล่านั้นถูกนำไปใช้จริงหรือไม่ ซึ่งทำให้ความไว้วางใจต่อกระบวนการยังคงสั่นคลอน ส่วนตัวความขัดแย้งเองก็ไม่ได้มีสาเหตุเดียว แต่พันกันอยู่กับผลประโยชน์ส่วนตัว เครือข่ายเครือญาติ

การแข่งขันทางการเมือง และการรับรู้ข้อมูลที่ต่างกันของแต่ละคน ทำให้คนในชุมชนเดียวกันมองเรื่องเดียวกันได้คนละแบบ และขัดแย้งกันได้ง่ายหากไม่มีพื้นที่กลางสำหรับพูดคุย อย่างไรก็ตาม ในชุมชนที่มีผู้นำที่คนเชื่อถือ และมีเครือข่ายความร่วมมือที่ดีระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน ความขัดแย้งมักถูกจัดการได้เร็ว และสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนกว่าสิ่งที่ขาดหายไปในการเมืองใหญ่จึงไม่ใช่กฎหมายหรืองบประมาณ แต่คือ กลไกเชิงสถาบันที่ทำงานอย่างต่อเนื่อง การสื่อสารที่เปิดเผยและเข้าถึงได้จริง และการเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายมากกว่าที่เป็นอยู่

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบผลการศึกษิตตามสมมติฐานการวิจัยดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การตื่นตัวทางการเมือง ประกอบไปด้วย 1. ด้านการศึกษา 2. ด้านการเผยแพร่ของสื่อ 3. ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง 4. ด้านความสนใจทางการเมือง 5. ด้านความรู้ทางการเมือง 6. ด้านความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ อย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 1 การตื่นตัวทางการเมืองอย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การตื่นตัวทางการเมือง	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.498	.090		16.673**	.000
ด้านการเผยแพร่ของสื่อ (A2)	.261	.020	.485	13.057**	.000
ด้านความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ (A6)	.115	.020	.250	5.757**	.000
ความรู้ทางการเมือง (A5)	.118	.024	.212	4.988**	.000

Multiple R = .697 R Square = .486 Adjusted R Square = .482 Std. Error = .290

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยพบว่า มีปัจจัยที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเผยแพร่ของสื่อ ด้านความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ทางการเมือง และด้านความรู้ทางการเมือง ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้ง 3 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นได้ร้อยละ 48.60 ($R^2 = .486$) แสดงให้เห็นว่า การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ความยึดมั่นในอุดมการณ์ และความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชน มีส่วนสำคัญต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.498 + .261(A2) + .115(A6) + .118(A5)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Z_y = .485Z_{A2} + .250Z_{A6} + .212Z_{A5}$$

สมมติฐานที่ 2 หลักสารณียธรรม 6 ได้แก่ 1. ด้านเมตตากายกรรม สนับสนุนช่วยเหลือกันทางด้านกำลังใจ 2. ด้านเมตตาวจีกรรม การพูดแต่สิ่งที่ดีงาม 3. ด้านเมตตานโนกรรม การคิดดี มองกันในแง่ดี มีความหวังดี 4. ด้านสาธารณโภคี ไม่หวงสิ่งของ ได้ของสิ่งใดมาโดยชอบธรรมก็แบ่งปันกัน 5. ด้านศีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกัน 6. ด้านทวิญญสามัญญตา มีทวิญญูดีงามเสมอกัน อย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 2 หลักสารณียธรรม 6 อย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หลักสารณียธรรม 6	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	2.070	.109		18.938**	.000
ด้านเมตตาวจีกรรม การพูดแต่สิ่งที่ดีงาม (B2)	.218	.028	.375	7.879**	.000
ด้านสาธารณโภคี ไม่หวงสิ่งของ ได้ของสิ่งใดมาโดยชอบธรรมก็แบ่งปันกัน (B4)	.079	.024	.159	3.335**	.001

Multiple R = .454 R Square = .206 Adjusted R Square = .360 Std. Error = .822

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักสารณียธรรม 6 ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านเมตตาวจีกรรม และด้านสาธารณโภคี โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นได้ร้อยละ 20.60 ($R^2 = .206$) แสดงให้เห็นว่า การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่สุภาพ สร้างสรรค์ และการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม มีส่วนสำคัญต่อการลดความขัดแย้ง และสร้างความร่วมมือในชุมชน ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 2.070 + .218(B2) + .079(B4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Z_y = .375Z_{B2} + .159Z_{B4}$$

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การบูรณาการหลักสารณียธรรม 6 ในการ

จัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม โดยเริ่มจาก ปัญหาการใช้วาทกรรมสร้างความเกลียดชัง และการสาดโคลนทางการเมือง ซึ่งได้นำมาบูรณาการเข้ากับ หลักเมตตา วชิรกรรม และเมตตาโมกขกรรม เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการสื่อสารให้คู่ขัดแย้งสามารถเจรจากันบนพื้นฐานของข้อเท็จจริง และความเคารพซึ่งกันและกัน สำหรับปัญหาความเหลื่อมล้ำในการจัดสรรทรัพยากร และการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรม ได้ถูกบูรณาการเข้ากับ หลักสาธารณโภคี และศีลสามัญญดา เพื่อใช้เป็นกรอบปฏิบัติในการออกแบบนโยบายการกระจายงบประมาณชุมชนอย่างโปร่งใส และสร้างกติกาให้ทุกกลุ่มการเมืองต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน กลไกนี้ช่วยให้ทุกฝ่ายรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียร่วมกัน ในขณะที่ ปัญหาการยึดติดกับอุดมการณ์แบ่งฝักแบ่งฝ่ายจนมองข้ามประโยชน์ส่วนรวม ได้นำหลักทิวฐิสามัญญดา มาบูรณาการในกระบวนการประชาคมหมู่บ้าน เพื่อเป็นเครื่องมือดึงคู่ขัดแย้งให้ก้าวข้ามผลประโยชน์ส่วนพรรค และหันมาปรับวิสัยทัศน์ร่วมกันโดยยึดเป้าหมายการพัฒนาท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง อย่างไรก็ดี การบูรณาการหลักธรรมเหล่านี้ เพื่อแก้ไขปัญหาให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืนนั้น จะต้องดำเนินควบคู่ไปกับการสร้างความเป็นธรรมเชิงโครงสร้าง และการเปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพราะหากปราศจากสิ่งเหล่านี้ การนำหลักธรรมมาใช้ย่อมสร้างได้เพียงความสงบชั่วคราว แต่ไม่อาจนำไปสู่ความสมานฉันท์ที่ยั่งยืนในชุมชนได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปและลักษณะของการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อภิปรายผลการศึกษาได้ว่า การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังมีลักษณะกึ่งพัฒนา โดยหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกหลักในการคลี่คลายปัญหา ขณะที่การมีส่วนร่วมของประชาชนยังขาดความต่อเนื่อง และความขัดแย้งมีความเชื่อมโยงกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความแตกต่างด้านผลประโยชน์ และมุมมองทางการเมือง สอดคล้องกับการศึกษาของชลิต วงษ์สกุล และคณะ (2562) ได้ศึกษาเรื่องการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ในอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง และการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมือง และช่วยให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกระบวนการ

ประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของเดิมศักดิ์ ทองอินทร์ และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองตามบริบทของการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนต่อสื่อสังคมออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้ และการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ทำให้ข้อมูลทางการเมืองสามารถเผยแพร่ และขยายผลได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจส่งผลทั้งในด้านการสร้างความเข้าใจ และการขยายความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมได้เช่นกัน สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนา กลไกการสื่อสาร การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างพื้นที่กลางสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถลดความขัดแย้งและสร้างความไว้วางใจร่วมกันในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อภิปรายผลการศึกษาได้ว่า 1. การตื่นตัวทางการเมืองส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านการเผยแพร่ของสื่อ ความตั้งมั่นในอุดมการณ์ และความรู้ทางการเมือง สอดคล้องกับการศึกษาของชฎารัตน์ ไชยบุญตา และคณะ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลพรหมานิคมจังหวัดสกลนคร ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจทางการเมือง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน และช่วยส่งเสริมการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผล และประโยชน์ส่วนรวม อันนำไปสู่ความสงบสุขในชุมชน และ 2. หลักสารณียธรรม 6 โดยเฉพาะเมตตาวิจิตรกรรม และสาธารณโภคี ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่น สอดคล้องกับการศึกษาของพระเจษฎา สุจิตโต และคณะ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักสารณียธรรมเพื่อส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ในการบริหารงานเทศบาลตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสารณียธรรม 6 โดยเฉพาะการพูดจาด้วยเมตตา การรับฟังความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม และการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความปรองดองสมานฉันท์ และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคมท้องถิ่น

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อภิปรายผลการศึกษาได้ว่า การบูรณาการหลักสารณียธรรม 6 เป็นแนวทางที่ช่วยลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความสมานฉันท์ในสังคมการเมืองท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะหลักเมตตาวิจิตรกรรม เมตตาโมกขกรรม

สาธารณโภคี สีสสามัญญตา และทิวาสสามัญญตา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นการแสดงออกทางกาย วาจา และใจด้วยความปรารถนาดี การแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน การประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบแห่งศีลธรรม และการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น หลักธรรมเหล่านี้ช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมืองสามารถเปิดใจรับฟังซึ่งกัน และกัน ลดอคติ ความหวาดระแวง และสร้างความไว้วางใจระหว่างกลุ่มการเมือง หรือประชาชนในพื้นที่ อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี สอดคล้องกับการศึกษาของพระครูสุวรรณธรรมาภิมณฑ์ (สมชาย เจริญผา) และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ช่วยส่งเสริมความสมานฉันท์ และการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกัน และกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของพระสมุห์อมร อมโร (สีดำ) และคณะ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ผลการศึกษาพบว่า หลักสาราณียธรรมช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วม ความร่วมมือ และความสามัคคีในชุมชน สะท้อนให้เห็นว่าการนำหลักธรรมมาใช้ร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วม และความเป็นธรรมสามารถลดความขัดแย้ง และสร้างความสมานฉันท์ได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นอย่างสมานฉันท์และยั่งยืน

จากภาพที่ 1 การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นอย่างสมานฉันท์และยั่งยืน แสดงให้เห็นว่า การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำเป็นต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจสภาพปัญหาในพื้นที่ ทั้งบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใส ความเป็นธรรม และการป้องกันความขัดแย้งซ้ำ โดยปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้ง ได้แก่ การเผยแพร่หนังสือ ความรู้ทางการเมือง ความตั้งใจในอุดมการณ์ทางการเมือง เมตตาวชิรกรรม และสาธารณโภคี ซึ่งมีส่วนช่วยสร้างการรับรู้ความเข้าใจ และการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของเหตุผลและความเป็นธรรม

เมื่อบูรณาการปัจจัยดังกล่าวเข้ากับหลักสาราณียธรรม 6 ได้แก่ เมตตาวชิรกรรม เมตตามหานิยม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี ศีลสามัญญตา และทวิฏฐิสามัญญตา จะช่วยให้เกิดการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และการยึดถือเป้าหมายร่วมของชุมชน ส่งผลให้สามารถลดความตึงเครียด สร้างความไว้วางใจ ฟื้นฟูความสัมพันธ์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย อันนำไปสู่การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นอย่างสมานฉันท์และยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก และการปรับความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชน โดยสนับสนุนกิจกรรมสร้างความเข้าใจร่วมกัน และการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความสมานฉันท์ในระดับท้องถิ่น

2. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายส่งเสริมความสนใจทางการเมืองของประชาชนผ่านการให้ความรู้ การสื่อสารสาธารณะ และการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ประชาชนตื่นตัวทางการเมือง และมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น

3. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการสร้างทฤษฎีสามัญญตา หรือการมีความเข้าใจและเป้าหมายร่วมกันของคนในชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางพัฒนาท้องถิ่นบนพื้นฐานของประโยชน์ส่วนรวม และความเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดเวทีเสวนา การประชุมประชาคม และกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก และลดช่องว่างระหว่างกลุ่มที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมหรือกิจกรรมส่งเสริมความรู้และความสนใจทางการเมืองแก่ประชาชน โดยเน้นการรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร การใช้เหตุผล และการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์

3. ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และภาคประชาชนควรร่วมกันสร้างข้อตกลงหรือเป้าหมายร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมทฤษฎีสามัญญตา ลดอคติทางการเมือง และสร้างความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความขัดแย้งและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมในแต่ละบริบทพื้นที่

2. ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบหรือโปรแกรมการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองและการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 เพื่อประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อการลดความขัดแย้งทางการเมืองในชุมชน

3. ควรศึกษาตัวแปรอื่นที่อาจส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่น เช่น ความไว้วางใจทางการเมือง การสื่อสารทางการเมือง ภาวะผู้นำท้องถิ่น หรือทุนทางสังคม เพื่อขยายองค์ความรู้ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กอบชัย เมฆดี และคณะ. (2564). กลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารเศรษฐศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(2), 281-300.
- คงชิต ชินสิญจน์ และธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2564). แนวทางการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น: กรณีศึกษาพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมืองจังหวัดนนทบุรี. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศ*, 8(9), 1-17.
- ชฎารัตน์ ไชยบุญตา และคณะ. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลพรณานิคมจังหวัดสกลนคร. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศ*, 11(8), 229-238.
- ชลิต วงษ์สกุล และคณะ. (2562). การตื่นตัวทางการเมืองในระดับประชาชนไทยของประชาชนในอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 2(1), 1-9.
- เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ และคณะ. (2565). วัฒนธรรมทางการเมืองตามบริบทของการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนต่อสื่อสังคมออนไลน์. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(2), 431-439.
- เทพพิทักษ์ ทองเจริญ และคณะ. (2566). ผลพวงทางการเมืองต่อการบริหารท้องถิ่นไทยในอนาคต. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 12(2), A51-A61.
- ธวัชชัย สมอเนื้อ. (2564). รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 7(3), 204-216.
- พระครูสุวรรณธรรมาภิณธ์ (สมชาย เจริญผา) และคณะ. (2565). การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารมหาจุฬาวិชาการ*, 9(3), 222-236.

- พระเชษฐา สุจิตโต และคณะ. (2566). การประยุกต์หลักสารานุกรมเพื่อส่งเสริมความ
ปรองดองสมานฉันท์ในการบริหารงานเทศบาลตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัด
นครราชสีมา. *วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์*, 5(1), 132-149.
- พระสมุทรอมร อมโร (สีดำ) และคณะ. (2561). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรม
ในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง. *วารสาร
มหาจุฬานาครธรรม์*, 6(4), 1726-1742.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539) *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มานิตา หนูสวัสดิ์. (2564). การเมืองเรื่องการต่อสู้ (Contentious politics): พัฒนาการแนวคิด
และกรอบการวิเคราะห์ในการศึกษาการต่อสู้ทางการเมืองและขบวนการเคลื่อนไหว
ทางสังคม. *Journal of Social Sciences, Naresuan University*, 17(2), 1-44.
- ศักดิ์ดา พลเข้ม และคณะ. (2564). ประชาชนกับการมีส่วนร่วมต่อการเมืองการปกครองใน
ท้องถิ่น. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4(2), 269-282.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2566). *การเลือกตั้ง ส.ส. 66 จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา 14 พฤษภาคม 2566*. สืบค้น 31 สิงหาคม 2568, จาก
<https://shorturl.asia/aR0OV>
- Lederach, J. P. (1997). *Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided
Societies*. Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York:
Wiley & Son.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York:
Harper and Row.